

ЕВФЕМІЗМИ ЯК ІНСТРУМЕНТ МАНІПУЛЮВАННЯ У ЗАСОБАХ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ (НА МАТЕРІАЛАХ СУЧАСНОЇ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ)

Є.С.Волкова студентка групи ФАНм-1-19-2.0д, VI курс, спеціальність
Філологія. Мова і література (німецька)

Науковий керівник: Л.А. Сажко, кандидат педагогічних наук, професор
кафедри германської філології

У статті розглянуто евфемізм як засіб маніпуляції масовою свідомістю. На матеріалах німецької мови висвітлено загальні та функціональні характеристики евфемізмів, їх семантичні й функціонально-прагматичні властивості. Представлено різні трактування поняття «евфемізм». Проаналізовано наявні класифікації евфемічної лексики німецької мови з точки зору тем та сфер існування.

Ключові слова: евфемізм; евфемізація; маніпуляція; журнальний текст; приховування

Актуальність роботи визначається наступними обставинами:

Евфемія, як лінгвістичний спосіб відображення дійсності і, як засіб маніпуляції громадською думкою, набуває все більшого значення в сучасних ЗМІ, значно впливаючих на життя сучасного соціуму; евфемія, що виконує важливі функції в текстах ЗМІ, виступає індикатором табуйованих тем в різних лінгвокультурах, що важливо для соціокультурного розуміння сучасного етапу розвитку цивілізації, її системи ціннісних пріоритетів;

Мета статті полягає в детальному викладі результатів на предмет функціонування евфемізму як стилістичного засобу, інтегрованого в дискурсивні структури, що здійснює цілеспрямоване приховування істинного сенсу сказаного, імпліцитний вплив на думку і свідомість людей. Реалізація поставленої мети передбачає виконання таких **завдань**: вивчити існуючі класифікації евфемізму (запропонувати власну); визначити найбільш часто евфемізовані теми в сучасних німецькомовних ЗМІ; охарактеризувати використання в даних засобах інформації евфемію, як засіб маніпуляції свідомістю читача; проаналізувати можливість поєднання різних функцій евфемізму

Аналіз останніх публікацій. Методологічною базою для дослідження стали ідеї та концепції викладені в працях вітчизняних та зарубіжних науковців з евфемії (В.П. Москвин, Н.М. Потапова, Н. Роусон), з маніпуляції свідомістю (Е.Л. Доценко, СГ. Кара-Мурза, Г. Шиллер) та з мови ЗМІ (Дж. Брайант).

Вміння завуальовувати думку, говорити натяками, обходити гострі кути у мовленні, при цьому висловлювати все, що є на думці, вимагає не тільки мовленнєвої вправності, але й певних знань, які іноді “вирівнюють дорогу” між комунікантами. Для цього надійним “поплічником” мовців часто виступає евфемізм. Евфемія являє собою складний універсальний комунікативний феномен, за своєю структурою будучи багатогранним мовним явищем, що грає важливу роль в історії розвитку суспільства. Евфемізми являються "відображенням моральної і духовної культури, ціннісних установок, особливостей мислення та світогляду окремої особистості і етнокультурної спільності".

На сьогоднішній день передовими джерелами інформації є онлайн газети і журнали, які, так само як і інші засоби масової інформації (ЗМІ), використовують маніпулятивні механізми. В якості основної ознаки маніпуляції ЗМІ використовують прихований вплив на адресата, створюючи у нього відчуття добровільного прийняття чужої думки. «Впливаючи на реципієнта, ми прагнемо « спровокувати » його поведінку в потрібному нам напрямку, знайти в системі його діяльності « слабкі точки », виділити керуючі фактори і вибірково впливати на них» [6, с. 27]. Саме тому з численних мовних засобів маніпулятивного впливу нашу увагу привернули евфемізми – слова або вирази, здатні завуальовувати факти і події, що мають для суспільної свідомості свідомо несприятливу конотацію і здатні викликати антипатію. Лінгвістична природа евфемізмів така, що вони відволікають увагу реципієнта від забороненого поняття, так як зв'язуються «у свідомості учасників мовного акту з денотативними» [4, с. 141]. Евфемізми, таким чином, є емоційно-нейтральними субститутами небажаних або занадто

різких позначень. Вчені, досліджуючи проблему евфемістичній номінації, намагалися дати точну класифікацію способів утворення евфемізмів. А.Н.Прудивус виділяє наступні способи утворення евфемізмів лексико-семантичним способом:

- метонімічно перенесення: zur Flaschegreifen (букв. 'Схопитися за пляшку') 'запити, призвичаїтися до алкоголю', du lieber Himmel 'сили небесні', das letzte Vater unser beten 'померти';

- метафоричні перенесення: andererBahnsteig (букв. 'Інша станційний платформа') 'гомосексуаліст', einenkleinenDachschadenhaben (букв.' Мати маленьке пошкодження даху ') 'бути несповна розуму', derHirsch (букв.' Олень ') 'рогоносець';

- використання перифраза: dievierBuchstaben (букв. 'Чотири літери') 'сідниці', Mein und Dein verwechseln 'тащитъ все, що погано лежить ".

Зіставлення класифікаційних моделей дозволяє зробити висновок, що наявні класифікації, відрізняючись теоретичною базою, що закладена в основі класифікації, збігаються в одному: всі вони характеризують евфемізацію мови як явище лексичного рівня. Існують етичні, психологічні та культурологічні причини використання евфемізмів. Необхідно відзначити, що евфемізм володіє власною специфікою, яка проявляється як в лінгвістичній сутності евфемізму, так і в темах, які частіше за інших піддаються евфемізації, сферах використання евфемізмів, у відмінності соціальних оцінок і приводів для заміни прямої номінації.

У ході дослідження були виявлені евфемістичні заміни для ряду понять. Так, для слова krank'хворий' в сучасній німецькій мові існують, наприклад, такі заміни: unpässlich 'нездоровий', ungesund 'нездоровий', unwohl 'недобре', pflegedürftig 'потребуючий догляду, indisponiert 'не зовсім здоровий', nur noch einhalber Mensch sein 'бути тільки на половину', nicht in Ordnung sein 'бути не в порядку', nicht in Schuss sein бути не в строю', das Bett hüten дотримуватися постільного режиму', sich unwohl fühlen 'погано себе почувати' і ін. Окрему групу становлять евфемістичні заміни для todkrank

'смертельно хворий ', наприклад: jemandes Tages in gezählt 'чийсь дні лічені', nicht mehr lange zu leben haben 'не довго залишилося жити', schon wissen, wohin die Reise geht 'уже знати, куди веде подорож 'і ін. Всі зафіксовані одиниці мають описовий характер і представлені в якості фразеологічних (наприклад, die lieben Engelchen im Himmel singen hören' слухати спів милих янголят в небі '), так і нефразеологічного типу (наприклад, alle ärztliche Kunst ist vergeblich' медицина тут безсила').

Висновки та перспективи подальших наукових досліджень.

Використання евфемізмів в мові ЗМІ з метою впливу на свідомість аудиторії властиве для всіх лінгвокультур, так як влада в сучасному суспільстві здійснюється не тільки силою, але і маніпулюванням, навіюванням. Евфемістична зашифровка реалізується на графічному, фонетичному, морфологічному, лексико-семантичному і синтаксичному рівнях мови. Маніпулятивні можливості перерахованих мовних рівнів різні й залежать від використаних засобів впливу на свідомість адресата. Оскільки евфемізми становлять лінгвістичну універсалію, є підстави вважати, що природа і механізми маніпулятивного впливу евфемізмів аналогічні для багатьох мов.

Перспективними є подальші дослідження функціонування та використання евфемізмів як один з засобів маніпулювання, адже популярність цього способу пояснюється тим, що він дозволяє комунікатору не видавати явну брехню за правду, а лише злегка розширити межі правди за рахунок камуфлювання семантичного компонента. Евфемістичні одиниці маніпулюють аудиторією, створюючи ілюзію виправдання тієї чи іншої діяльності. Вони або затемнюють, приховують справжній стан речей, або ж демобілізують громадську думку, так як пом'якшене, нейтральне формулювання не викликає в свідомості реципієнта ніякого занепокоєння.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Арутюнова Н. Д. Язык и мир человека / Н. Д. Арутюнова. — М. : Языки русской культуры, 1999. — 896 с.

2. Брайант Дж. Основы воздействия СМИ / Дж. Брайант, С. Томпсон: пер. с англ. В. В. Кулебы и А. Я. Лебеденка; под. ред. Э. В. Крайникова. — М. : Изд. дом Вильяме, 2004. — 432 с. <http://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:3>
3. Доценко Е. Л. Психология манипуляции: феномены, механизмы и защита. - М. : черо, изд. УГУ, 1997. - 344 с.
4. Кара-Мурза С. Манипуляция сознанием [Электронный ресурс] / С. Кара-Мурза. — Режим доступа: http://www.brainball.ru/booldiwar/manipulation_consciousness.rar
5. Моль А. Социодинамика культуры / А. Моль : пер. з фр., вступ. статьи, примечания Б. В. Бирюкова, Р. Х. Зарипова, С. Н. Плотникова. — М. : Прогресс, 1973. - 407 с.
6. Москвин В.П. Эвфемизмы: системные связи, функции и способы образования / В.П. Москвин // Вопросы языкознания. — 2001. — МЗ. — С. 58-70.
7. Потапова Н. М. Краткий обзор некоторых исследований эвфемизмов / Н. М. Потапова // Вестник У. Серп: язык сознание коммуникация. _М. : МаксПресс. - 2007. - вып. 34. - С. 27-38.
8. Худолій А. О. Функціональні зміни у мові американської публіцистики кінець ХХ — початку ХМ століття : [монографія] / А. О. Худолій. _Острог: вид-во Наука, 2006. - 384с.
9. Шиллер Г. Манипуляторы сознанием / Г. Шиллер : пер. з англ. І ч. В.М. Погостин, П ч. А.Н. Бурмистенко. — М. : Мысль, 1980. — 326 с.

The article considers euphemism as a mean of manipulating the mass consciousness. The general and functional characteristics of euphemisms, their semantic and functional-pragmatic properties are highlighted on the materials of the German language. Different interpretations of the concept of "euphemism" are presented. The existed classifications of the euphemistic vocabulary of the German language from the point of view of topics and spheres of existence are analyzed.

Key words: euphemism; creating of euphemism; manipulation; magazine text; concealment